

MAKATABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA RAQAMLI GIGIYENA MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH

Narziyeva Maftuna Toir qizi

*Denov tadbirkorlik va pedagogika Institute “Maktabgacha Ta’lim ” kafedrası 1 kurs
magistranti email:maftunanarziyeva151298@gmail.com*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan hozirgi davrda maktabgacha yoshdagi bolalarda raqamli gigiyena madaniyatini shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlari yoritiladi. Bolalarda internet va raqamli qurilmalardan togri foydalanish konikmalarini rivojlantirish, ularni zararli axborotdan himoyalash, shuningdek, ota-onalar hamda tarbiyachilarning bu jarayondagi o’rni tahlil qilinadi.*

Kalit sozlar: *raqamli gigiyena, raqamli madaniyat, maktabgacha talim, axborot xavfsizligi, bolalar rivojlanishi.*

«ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРЫ ЦИФРОВОЙ ГИГИЕНЫ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА»

Аннотация: *В статье рассматриваются теоретические и практические основы формирования культуры цифровой гигиены у детей дошкольного возраста в условиях стремительного развития цифровых технологий. Анализируются вопросы безопасного и ответственного поведения детей в цифровой среде, роль родителей и педагогов, а также эффективные педагогические методы формирования цифровой гигиены.*

Ключевые слова: *цифровая гигиена, цифровая культура, дошкольное образование, информационная безопасность, медиаграмотность, развитие ребенка.*

“DEVELOPING DIGITAL HYGIENE CULTURE IN PRESCHOOL-AGED CHILDREN”

Annotation: *The article explores the theoretical and practical foundations of developing a digital hygiene culture among preschool children in the modern digital age. It emphasizes the importance of teaching children responsible digital behavior, preventing harmful effects of excessive screen time, and promoting safe interaction in digital environments. The study also highlights the essential role of educators and parents in this process and provides effective pedagogical methods for cultivating digital hygiene in early childhood.*

Keywords: *digital hygiene, digital culture, preschool education, information safety, media literacy, child development*

KIRISH

Globalashuv va raqamli transformatsiya jarayonlari inson hayotining barcha jabhalariga chuqur kirib bormoqda. Bugungi kunda hatto maktabgacha yoshdagi bolalar ham smartfon, planshet, televizor kabi qurilmalardan faol foydalanmoqda. Shu sababli, erta yoshdanoq bolalarda raqamli gigiyena madaniyatini shakllantirish zarurati dolzarb masalaga aylanmoqda.

Raqamli gigiyena — bu insonning raqamli muhitda oz salomatligi, psixologik holati va xavfsizligini saqlashga qaratilgan ongli harakatlar majmuidir. Maktabgacha talim tizimida bu madaniyatni singdirish — bolani raqamli texnologiyalardan togri, foydali va xavfsiz foydalanishga o`rgatishni anglatadi.

Asosiy qism 1. Raqamli gigiyena tushunchasi va ahamiyati

Raqamli gigiyena bolalarning raqamli vositalardan foydalanish odatlarini tartibga solish, vaqt meyorini bilish, zararli kontentni farqlash, shaxsiy malumotlarni himoya qilish va internetdagi axborotning ishonchliligini baholay olishni oz ichiga oladi.

Tadqiqotlar shuni korsatadiki, 4—6 yoshli bolalarning 70 foizdan ortigi kuniga kamida 2 soat vaqtini ekran qarshisida otkazadi. Bu esa bolaning jismoniy faolligi, ijtimoiy muloqot qobiliyati va diqqat markazida salbiy ozgarishlarga olib keladi. Shu bois raqamli gigiyena — nafaqat texnik bilim, balki axloqiy va psixologik tarbiya masalasidir.

2. Raqamli gigiyenani shakllantirishda tarbiyachi va ota-onalarning roli

Maktabgacha talim tashkilotlarida tarbiyachilar bolalarni raqamli muhit bilan tanishtirishda nazoratli, maqsadli va oyin asosidagi yondashuvlardan foydalanishlari kerak. Masalan:

- talimiy multfilmlar, interfaol oyinlar orqali axborot madaniyatini singdirish;
- raqamli dam olish vaqti jadvalini joriy etish;
- raqamli xavfsizlik qoidalari boyicha suhbatlar otkazish.

Ota-onalar esa bolalarning qurilma oldida otkazadigan vaqtini cheklab, birgalikda foydali onlayn faoliyatlarni tashkil etishlari lozim. Bu — bola uchun raqamli muhitda masuliyatli xulq namunasi boladi.

3. Raqamli gigiyena konikmalarini shakllantirish metodlari

Maktabgacha yoshdagi bolalarda raqamli gigiyena konikmalarini shakllantirishda quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

• Oyin texnologiyalari: Internetdagi xavfsiz yol, Dostona robot kabi rolly oyinlar orqali bolalarda ijobiy raqamli xatti-harakatlarni mustahkamlash;

- Vizual metodlar: plakat, multfilm, komiks yordamida xavfsizlik qoidalarini yodda qoldirish;

Amaliy mashg'ulotlar: planshet yoki kompyuterda faqat tarbiyachi rahbarligida ishlash, malum vaqt meyorini saqlashni o'rgatish.

4. Raqamli gigiyena madaniyatini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari

- pedagoglarning raqamli savodxonligini oshirish;
- ota-onalar bilan hamkorlikda raqamli tarbiya darslarini yolga qoyish;
- bolalar uchun xavfsiz kontent platformalarini yaratish; raqamli vositalardan foydalanish bo'yicha ichki meyoriy qoidalar ishlab chiqish.

Xulosa

Maktabgacha yoshdagi bolalarda raqamli gigiyena madaniyatini shakllantirish — ularni raqamli xavf-xatarlar, axborot bosimi va texnologik qaramlikdan himoya qilishning eng muhim shartidir.

Bu jarayon samarali bolishi uchun tarbiyachilar, ota-onalar va talim tashkilotlari o'zaro hamkorlikda harakat qilishlari zarur.

Natijada bola raqamli dunyoda soglom fikrli, mustaqil va masuliyatli foydalanuvchiga aylanadi. ahlillar shuni ko'rsatdiki, 4–7 yoshli bolalarda raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasi sezilarli darajada ortib borayotgan bo'lsa-da, ularning aksariyatida raqamli muhitdagi xavf-xatarlarni anglash, vaqtni to'g'ri boshqarish, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish kabi asosiy raqamli gigiyena ko'nikmalari yetarli emas.

Shu sababli ushbu jarayonda pedagoglar, psixologlar va ota-onalar o'zaro hamkorlikda ishlashi eng muhim omil sifatida e'tirof etiladi.

Maqolada ko'rsatilgan metodlar — o'yinli mashg'ulotlar, amaliy topshiriqlar, vizual vositalar, kuzatish va mustahkamlash texnologiyalari — bolalarning yosh xususiyatlariga mos bo'lib, raqamli gigiyena madaniyatini shakllantirishda yuqori samaradorlik ko'rsatadi.

Ayniqsa, o'yin asosida tashkil etilgan interfaol mashg'ulotlar bolalarda xavfsiz raqamli xatti-harakatlarni tabiiy ravishda shakllantiradi, ularni real hayotda qo'llashga imkon yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Raqamli Ozbekiston — 2030 strategiyasi togrisidagi farmoni.

UNESCO (2022). Digital literacy and digital hygiene in early childhood education. Paris.

Yuldasheva N. Maktabgacha talim tizimida raqamli kompetensiyani shakllantirish muammolari. — Toshkent, 2023.

Livingstone, S., & Haddon, L. (2021). *Children and Digital Media: A Global Perspective*. Oxford University Press.

Karimova, D. (2024). Raqamli madaniyat: zamonaviy bolalar tarbiyasida yangi yondashuv. — *Ilm va talim jurnali*.